

- Dossier Inl.3: Pad-afhankelijkheid: wat is het? wat kunnen we ermee? (Inleiding, KD)

De term ‘pad-afhankelijk’ wordt tegenwoordig vaak gebruikt om proces te beschrijven waarbij de loop van latere ontwikkelingen voor een groot deel afhankelijk is van specifieke gebeurtenissen of keuzes in een min of meer ver verwijderd verleden.

Het begrip ‘pad-afhankelijkheid’ is vanaf de jaren tachtig van de twintigste eeuw in zwang geraakt door het werk van economisch-historici Paul David en Douglass North en de econoom W. Brian Arthur. Klassiek is Davids artikel uit 1985, ‘Clio and the economics of QWERTY’. Q W E R T en Y zijn, zoals bekend, de eerste zes letters van het standaard toetsenbord van onze laptop of pc. Van alle mogelijke volgordes van letters is dat zeker niet de meest efficiënte. Er zijn in het verleden ook toetsenborden met letters in een andere volgorde ontwikkeld, waarop het mogelijk is veel sneller te tikken dan op een QWERTY-toetsenbord. Waarom wordt dat dan toch vrijwel algemeen gebruikt? De verklaring ligt volgens David in een keten van ontwikkelingen die in gang werd gezet door een reeks min of meer toevallige gebeurtenissen in de oertijd van de typemachine in de jaren negentig van de negentiende eeuw. Toen eenmaal bij de eerste generatie typistes een lichte voorkeur was ontstaan om te leren typen op een QWERTY-toetsenbord, werd de kans steeds groter dat werkgevers juist die typemachines kochten, bedrijven juist die typemachines maakten en volgende generaties mensen die leerden typen ook een voorkeur hadden voor een typemachine met een QWERTY-toetsenbord. Daarmee werd de mogelijkheid om zonder veel kosten op een andere systeem over te schakelen steeds kleiner. En omdat bijna iedereen toch al aan het QWERTY-toetsenbord van de oude typemachine was gewend, was het voor computerfabrikanten rationeel om dat systeem ook te installeren op het toetsenbord van een laptop of pc. Dezelfde verklaringwijze werd door Douglass North voorgesteld om het vraagstuk op te lossen waarom in een samenleving instituties kunnen voortbestaan, ook als ze niet bevorderlijk zijn voor economische ontwikkeling. Zo verhief hij het idee van ‘pad-afhankelijkheid (ook wel bijgenaamd: ‘QWERTY-economics’) van het micro- naar het macro-niveau. W. Brian Arthur toonde langs theoretische weg aan hoe specifieke gebeurtenissen in de beginfase van een oorzakelijk proces via mechanismen van toenemende opbrengsten (*increasing returns*) en afgrendeling (*lock-in*) de uiteindelijke uitkomst kunnen bepalen. Kleine verschillen kunnen zodoende grote gevolgen hebben.

Sommige economen hebben het nut van concept van 'pad-afhankelijkheid' gekritiseerd omdat 'inefficiënte' of 'irrationele' uitkomsten die aan pad-afhankelijkheid kunnen worden toegeschreven in werkelijkheid zelden zouden voorkomen. Ook is gesuggereerd dat pad-afhankelijkheid net zo goed te maken zou kunnen hebben met beperkende factoren, zoals gebrek aan tijd, geldmiddelen of macht, als met de voordelen van *increasing returns*, die zouden kunnen voortvloeien uit het voortgaan op een eenmaal ingeslagen pad. Paul David en anderen hebben hier weer tegenin gebracht dat pad-afhankelijkheid niet noodzakelijk inhoudt dat uitkomsten 'inefficiënt' of 'irrationeel' zijn (dat kan, maar hoeft niet) en dat juist empirisch, historisch onderzoek moet uitwijzen of pad-afhankelijke processen wel of niet *increasing returns* meebrengen en tot 'efficiënte' of 'inefficiënt' uitkomsten leiden. Analyse van pad-afhankelijkheid kan daarom zowel de economische wetenschap vooruit helpen door te laten zien dat "history matters", als het historisch onderzoek ondersteunen door het inzicht te verdiepen in de werking van ketens van oorzaak en gevolg.

Literatuur:

- Arthur, W. Brian, *Increasing returns and path dependence in the economy* (Ann Arbor 1994)
- David, Paul A., 'Clio and the economics of QWERTY', *The American Economic Review*, 75(1985) 332-337
- David, Paul A., 'Path dependence – a foundational concept for historical social science', *Cliometrica. The Journal of Historical Economics and Econometric History*, 1 (2007) 91-114
- Liebowitz, S.J. & Stephen E. Margolis, 'Path dependence, lock-in, and history', *Journal of Law, Economics and Organization*, 11 (1995) 205-226
- North, Douglass, *Institutions, institutional change and economic performance* (Cambridge 1990)
- Page, Scott E. , 'Path dependence', *Quarterly Journal of Political Science*, 1 (2006) 87-115
- Pierson, Paul, 'Increasing returns, path dependence, and the study of politics', *American Political Science Review*, 94 (2000) 251-267
- Mahoney, James, 'Path dependence in historical sociology', *Theory and Society*, 29 (2000) 507-541